

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์

ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

Success Factors Comparison of Community Rice Centers under the Project of Development and Empowering the Community Rice Center in Roi Et Province

ศราวุธ ประดับคำ (Sarawut pradabkam)¹ อัจฉรา โพธิ์ดี (Ajchara Pothidee)²

อัจฉรา จิตตลดากร (Achara Chittaladakorn)³ จุลมณี ไพฑูรย์เจริญลาภ (Julmanee Pithuncharunlap)⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ข้อมูลพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน ระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชน เปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จตามความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน และปัญหาของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนจำนวน 24 ศูนย์ในจังหวัดร้อยเอ็ด ประชากรในการวิจัยคือผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชนดังกล่าว 3 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ 24 คน คณะกรรมการ 144 คน และสมาชิก 336 คน เก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มที่หนึ่งเก็บทั้งหมด 24 คนและกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่สองและสามจำนวน 96 และ 240 คนตามลำดับ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบ t-test ผลการวิจัยพบว่าผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 3 กลุ่มมีระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนในระดับปานกลางถึงระดับมาก การเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จตามความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนพบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์ที่เข้มแข็งและศูนย์ที่ไม่เข้มแข็งมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกันมาก ส่วนคณะกรรมการและสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็งมีระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จสูงกว่าศูนย์ที่ไม่เข้มแข็งอย่างมีนัยสำคัญเชิงสถิติ ($p \leq 0.01$) ทุกด้าน ทั้งนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งสามกลุ่มส่วนใหญ่มีความเห็นว่าศูนย์ข้าวชุมชนมีปัญหาในด้านต่างๆในระดับน้อยถึงปานกลาง

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ ศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดร้อยเอ็ด

1 นักศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail

address:sarawoot2507@gmail.com

2 รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail

address:agaspaic_stou@yahoo.co.th

3 รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail address:achara178@yahoo.com

4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ e-mail address:julmanee@yahoo.com

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of the research were to study the general data of those involved with the Community Rice Center (CRC), the practice level according to the success factors of CRC, the success factors comparison based on the strength of CRC, and the problems of CRC under the development project and empowering of CRC with 24 centers in Roi Et Province. Three groups of population were 24 related officers which gathered the data from all of them, 144 committee and 336 members which sample size were 96 and 240 persons, respectively. The instrument used for data collection was questionnaire. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test. The results showed that those three groups had moderate to high level of practice according to success factors of CRC. The comparison of success factors between strong and not strong CRC showed that officers responsible for strong and not strong CRC had little different level of practice, while committee and members from strong CRC had significantly higher level of practice according to success factors than not strong CRC for all factors ($p \leq 0.01$). The opinion of the three groups about the problems of CRC showed that CRC had the problems at low to moderate level.

Keywords: Success factors, Community Rice Center, Roi Et Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวรวม 76.93 ล้านไร่ ได้ผลผลิตข้าวเปลือกประมาณ 37 ล้านตัน ส่วนหนึ่งใช้บริโภค ใช้ในการทำพันธุ์ ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อีกส่วนหนึ่งส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ โดยมีปริมาณการส่งออกประมาณ 10 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นมูลค่าการส่งออก 180,000 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) เมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการเพาะปลูก การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี มีความบริสุทธิ์ตรงตามพันธุ์ เป็นการลงทุนน้อยแต่สามารถเพิ่มผลผลิตและยกระดับคุณภาพผลผลิตให้สูงขึ้นได้ จากพื้นที่ปลูกข้าวของประเทศไทยที่กล่าวมา ทำให้เกษตรกรมีความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเพาะปลูกในแต่ละปีประมาณ 1.2 ล้านตัน ประเมินจากอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 15 กิโลกรัมต่อไร่ ในขณะที่ภาครัฐ องค์กรเกษตรกร และภาคเอกชน สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้เพียงปีละประมาณ 280,000 ตัน แยกเป็นศูนย์ข้าวชุมชนผลิตได้ปีละประมาณ 40,000 ตัน สหกรณ์การเกษตรปีละประมาณ 40,000 ตัน ภาคเอกชนปีละประมาณ 100,000 ตัน และภาครัฐปีละประมาณ 100,000 ตัน (พรรณี ทองเกิด, 2553) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้าวเป็นพืชผสมตัวเองทำให้มีโอกาสในการกลายพันธุ์ต่ำ เกษตรกรจึงสามารถเก็บพันธุ์ที่ปลูกไว้ใช้เองได้อย่างน้อย 3 ฤดูปลูก โดยคุณภาพยังมีความบริสุทธิ์ได้มาตรฐาน หากมีวิธีการปลูกและดูแลคัดพันธุ์อย่างถูกต้อง (จุลมนี ไพฑูรย์เจริญฤติก, 2553)

จากที่กล่าวมาเกษตรกรยังเกิดปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เกษตรกรต้องเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เพาะปลูกเองและส่วนใหญ่ยังต้องใช้เมล็ดพันธุ์ด้อยคุณภาพจากแหล่งที่ไม่มีระบบควบคุมคุณภาพในการผลิตที่ดีเพียงพอ ทำให้ได้ผลผลิตที่มีความบริสุทธิ์ทางสายพันธุ์ลดลง ส่งผลให้ได้ผลผลิตข้าวลดต่ำลงและด้อยคุณภาพ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงดำเนินการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2543 เพื่อเป็นแหล่งผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีสู่ชุมชนอย่างเพียงพอและทั่วถึง สาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวรวมทั้งเป็นศูนย์กลางของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในแต่ละชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2543) ต่อมาปี พ.ศ. 2549 ได้มีการจัดตั้งกรมการข้าวขึ้น กรมส่งเสริมการเกษตรจึงถ่ายโอนภารกิจด้านข้าวให้ กรมการข้าวดำเนินการ ซึ่งสำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว เป็นผู้รับผิดชอบในส่วนของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน และได้เห็นความสำคัญของโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จึงดำเนินการบูรณาการร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ตั้งแต่ปี 2550 จนถึงปี 2557 มีศูนย์ข้าวชุมชนที่ยังมีกิจกรรมต่อเนื่องจำนวน 2,160 ศูนย์ใน 60 จังหวัดทั่วประเทศ (กรมการข้าว, 2557) ในครั้งนี้จังหวัดร้อยเอ็ดมีศูนย์ข้าวชุมชนจำนวน 202 ศูนย์ (จุลมนี ไพฑูรย์เจริญฤติก, 2553) และได้รับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว เพื่อดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนตั้งแต่ปี 2552-2557 จำนวน 24 ศูนย์

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการดังกล่าว ให้มีความเข้มแข็ง สามารถผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี สู่ชุมชนอย่างเพียงพอและทั่วถึง ทำให้สมาชิกศูนย์ข้าว

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ชุมชนมีรายได้สูงขึ้นจากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว และมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น และส่งผลให้เกษตรกรภายในชุมชนได้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชนและประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จตามความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด
4. เพื่อศึกษาปัญหาของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ดที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน ปี 2557 จำนวน 24 ศูนย์ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชนจำนวน 24 คน เก็บข้อมูลจากประชากรทุกราย 2) คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน ศูนย์ฯ ละ 6 คน รวม 144 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 96 คน และ 3) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ศูนย์ฯ ละ 14 คน รวม 336 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามจำนวน 3 ชุด สำหรับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม โดยแบบสอบถามแต่ละชุดแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ตอนที่ 2 การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน และตอนที่ 3 ปัญหาของศูนย์ข้าวชุมชน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้จำแนกศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษาจำนวน 24 ศูนย์ออกเป็น 2 กลุ่ม จากผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนตามแบบประเมินผลลัพธ์โครงการที่จัดทำโดยสำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว(ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยเอ็ด, 2557) ระหว่างเดือน กันยายน 2557 ผลการประเมินพบว่า มีศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็ง 16 ศูนย์ และศูนย์ข้าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง 8 ศูนย์ จึงได้จำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้

ศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็ง		ศูนย์ข้าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง	รวม
1. เจ้าหน้าที่	16 ราย	8 ราย	24 ราย
2. คณะกรรมการ	64 ราย	32 ราย	96 ราย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

3. สมาชิก

160 ราย

80 ราย

240 ราย

ในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชนประกอบด้วยระดับการปฏิบัติในการดำเนินงานตามปัจจัยความสำเร็จ 9 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ด้านการจำหน่าย ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการ ด้านการพัฒนาและบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ และด้านการจัดการ โดยกำหนดระดับการปฏิบัติ คือ

- 1 = มีการปฏิบัติในระดับน้อย
- 2 = มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
- 3 = มีการปฏิบัติในระดับมาก

ส่วนการแปลความหมายระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จด้านต่างๆ ของผู้เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม ใช้วิธีนำค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมาเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.66	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อย
	1.67-2.33	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
	2.34-3.00	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมาก

ส่วนปัญหาของศูนย์ข่าวชุมชนในด้านต่างๆ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านเมล็ดพันธุ์ที่ใช้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ ด้านดินและน้ำ ด้านแรงงาน ด้านเงินทุน ด้านศัตรูข้าว ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ ด้านการจำหน่าย ด้านการปรับปรุงสภาพและการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ได้กำหนดระดับของปัญหา คือ

1 = ไม่มีปัญหา 2 = มีปัญหาในระดับน้อย 3 = มีปัญหาในระดับปานกลาง 4 = มีปัญหาในระดับมาก

การแปลความหมายระดับของปัญหาใช้วิธีนำค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมาเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.75	หมายถึง	ไม่มีปัญหา
	1.76-2.50	หมายถึง	มีปัญหาในระดับน้อย
	2.51-3.25	หมายถึง	มีปัญหาในระดับปานกลาง
	3.26-4.00	หมายถึง	มีปัญหาในระดับมาก

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบ t เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งและศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข่าวชุมชน พบว่า 1) เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและดำรงตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งมีอายุเฉลี่ย 48.13 ปี อายุต่ำสุด 25 ปี อายุสูงสุด 58 ปี และมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชน ต่ำสุด 3 ปี สูงสุด 13 ปี เฉลี่ย 6.44 ปี ส่วนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง อายุเฉลี่ย 47.25 ปี อายุต่ำสุด 33 ปี อายุสูงสุด 56 ปี และมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับศูนย์ข่าวชุมชน ต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 13 ปี เฉลี่ย 7.88 ปี 2) คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง จบระดับประถมศึกษา เป็นกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนและไม่มีตำแหน่งในชุมชน คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็ง มีอายุเฉลี่ย 51.34 ปี อายุต่ำสุด 36 ปี อายุสูงสุด 72 ปี และมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข่าวชุมชน ต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 13 ปี เฉลี่ย 5.27 ปี ส่วนคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็งมีอายุเฉลี่ย 54.18 ปี อายุต่ำสุด 40 ปี อายุสูงสุด 75 ปี มีประสบการณ์การทำงานในศูนย์ข่าวชุมชน ต่ำสุด 3 ปี สูงสุด 13 ปี เฉลี่ย 7.38 ปี 3) สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จบประถมศึกษา รองลงมาจบมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ไม่มีตำแหน่งในชุมชน มีแรงงานในครอบครัว 3 – 4 คน มีแรงงานในครอบครัวที่ช่วยในการผลิตเมล็ดพันธุ์จำนวน 2 คน พื้นที่ถือครองต่ำสุด 6 และ 8 ไร่ สูงสุด 112 และ 70 ไร่ เฉลี่ย 27.85 และ 22.74 ไร่ ตามลำดับ มีพื้นที่ทำนาที่เข้าร่วมโครงการ 5-10 ไร่ ต่ำสุด 3 และ 4 ไร่ ตามลำดับและสูงสุด 20 ไร่ เท่ากัน เฉลี่ย 8.87 และ 8.95 ไร่ ตามลำดับ สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็ง มีอายุต่ำสุด 27 ปี สูงสุด 72 ปี มีอายุเฉลี่ย 50.81 ปี ส่วนสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง มีอายุต่ำสุด 25 ปี สูงสุด 75 ปี และมีอายุเฉลี่ย 54.46 ปี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

2. ระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข่าวชุมชน รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข่าวชุมชน

ปัจจัยความสำเร็จ	เจ้าหน้าที่		คณะกรรมการ				สมาชิก			
	μ_{11}	μ_{12}	$\bar{X}_{21}$	$\bar{X}_{22}$	t	p-value	$\bar{X}_{31}$	X_{32}	t	p-value
1. ด้านการจัดทำแปลงเมล็ดพันธุ์	2.54	2.32	2.70	2.16	7.15**		2.47	2.06	8.29**	0.00
2. ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์	2.54	2.13	2.71	1.97	7.24**		2.70	1.59	13.35**	0.00
3. ด้านการกระจายพันธุ์และการตลาด	2.64	2.66	2.57	2.10	6.47**		2.36	1.77	10.34**	0.00
4. ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	2.69	2.81	2.73	2.40	3.48**		2.59	2.14	8.17**	0.00
5. ด้านการบริหารของคณะกรรมการ	2.59	2.59	2.70	2.34	5.39**		2.67	2.24	9.76**	0.00
6. ด้านการพัฒนาและการบริหารกลุ่ม	2.77	2.75	2.74	2.40	5.89**		2.58	2.15	9.12**	0.00
7. ด้านการพัฒนาการบริหารกองทุน	2.55	2.19	2.31	1.70	6.66**		2.20	1.83	4.49**	0.00
8. ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้	2.49	2.28	2.60	1.88	8.73**		2.45	1.82	10.17**	0.00
9. ด้านการจัดการ	2.49	2.44	2.55	2.10	7.08**	0.00	2.32	1.69	15.12**	0.00

**ระดับนัยสำคัญ = 0.01

การแปลผล

1.00-1.66 = มีการปฏิบัติในระดับน้อย 1.67-2.33 = มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง 2.34-3.00 = มีการปฏิบัติในระดับมาก

หมายเหตุ : μ_{11} , $\bar{X}_{21}$, $\bar{X}_{31}$ คือ ค่าเฉลี่ยของประชากรและกลุ่มตัวอย่างของศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็ง

μ_{12} , $\bar{X}_{22}$, $\bar{X}_{32}$ คือ ค่าเฉลี่ยของประชากรและกลุ่มตัวอย่างของศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข่าวชุมชนพบว่า

1.1 เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง มีระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จไม่แตกต่างกันมากนัก แต่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็ง มีการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์ข่าวชุมชนในระดับมากทุกปัจจัย ส่วนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในระดับมากเช่นกัน ยกเว้นด้านการจัดทำแปลงผลผลิตเมล็ดพันธุ์ ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ด้านการพัฒนาการบริหารกองทุนและด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานด้านต่างๆ ของเจ้าหน้าที่จำแนกตามความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนนั้น ไม่ได้ทำการวิเคราะห์โดยใช้ t-test เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรคือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกคน

1.2 คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง มีระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จแตกต่างกันทุกปัจจัย โดยคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งมีระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์ข่าวชุมชนในระดับมากทุกปัจจัย ยกเว้นด้านการพัฒนาการบริหารกองทุน มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ด้านการบริหารของคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน ด้านการพัฒนาและบริหารกลุ่ม มีการปฏิบัติในระดับมาก

1.3 สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง มีระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จแตกต่างกันทุกปัจจัย โดยสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งมีระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์ข่าวชุมชนในระดับมากทุกปัจจัย ยกเว้นด้านการพัฒนาการบริหารกองทุนและด้านการจัดการ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในระดับปานกลางเช่นกัน ยกเว้นด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ มีการปฏิบัติในระดับน้อย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

3. ปัญหาของศูนย์ข่าวชุมชน ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข่าวชุมชนที่มีต่อปัญหาต่างๆ ดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัญหาของศูนย์ข่าวชุมชนตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข่าวชุมชน

ประเด็นปัญหา	เจ้าหน้าที่		คณะกรรมการ		สมาชิก	
	μ_{11}	μ_{12}	$\bar{X}_{21}$	$\bar{X}_{22}$	$\bar{X}_{31}$	$\bar{X}_{32}$
1. ด้านเมสเสจพื้นฐานที่ใช้จัดทำแปลงขยายพันธุ์	2.58	2.68	1.68	1.97	1.66	1.94
2. ด้านดินและน้ำ	3.30	2.88	2.45	2.80	2.33	2.41
3. ด้านแรงงาน	2.96	3.09	2.46	2.74	2.70	2.80
4. ด้านเงินทุน	2.76	2.57	1.81	2.17	1.74	2.22
5. ด้านศัตรูข้าว	2.77	2.51	1.95	2.32	2.22	2.40
6. ด้านคุณภาพเมสเสจพื้นฐานที่ผลิตได้	2.21	2.01	1.50	1.68	1.56	1.73
7. ด้านการกระจายพันธุ์และการตลาด	2.78	2.21	2.08	2.23	2.32	3.13
8. ด้านการปรับปรุงสภาพและการเก็บรักษาเมสเสจพื้นฐาน	3.30	3.10	1.82	2.26	1.73	2.56

การแปลผล

1.00-1.75 = ไม่มีปัญหา

1.76-2.50 = มีปัญหาในระดับน้อย

2.51-3.25 = มีปัญหาในระดับปานกลาง

3.26-4.00 = มีปัญหาในระดับมาก

หมายเหตุ : μ_{11} , $\bar{X}_{21}$, $\bar{X}_{31}$ คือ ค่าเฉลี่ยของประชากรและกลุ่มตัวอย่างของศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็ง

μ_{12} , $\bar{X}_{22}$, $\bar{X}_{32}$ คือ ค่าเฉลี่ยของประชากรและกลุ่มตัวอย่างของศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ข่าวชุมชนที่มีต่อปัญหาต่างๆ พบว่า

2.1 เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข่าวชุมชน ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข่าวชุมชนมีปัญหาในระดับปานกลาง

2.2 คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน ส่วนใหญ่คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข่าวชุมชนมีปัญหาในระดับน้อย

2.3. สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็ง มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข่าวชุมชน ไม่มีปัญหา ส่วนสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข่าวชุมชน มีปัญหาในระดับน้อย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนและปัญหาของศูนย์ข้าวชุมชน สามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. **เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชน** พบว่า เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็ง ส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนในระดับมากซึ่งสูงกว่าระดับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ที่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ได้แก่ปัจจัยความสำเร็จด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้และด้านการพัฒนาการบริหารกองทุน แสดงว่าระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนที่สูงกว่าอาจมีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนที่มากกว่าตามไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของลำแพน ชันกสิกรรม (2545) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ปี 2545 พบว่า ความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบที่มีความคิดเห็นที่ดี และเห็นด้วยกับโครงการว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อชุมชน จะทำให้มีความคิดที่จะมุ่งพัฒนาให้โครงการนั้นๆ ไปสู่เป้าหมาย ที่มีความตั้งใจจริงและนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดกับเกษตรกรมากที่สุด และปัจจัยด้านการกระจายพันธุ์และการตลาด ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการพัฒนาและการบริหารกลุ่มและด้านการจัดการ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชนทั้งสองกลุ่ม มีระดับการปฏิบัติในระดับมากเหมือนกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ประเด็นย่อยต่างๆ พบว่าเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็ง มีระดับการปฏิบัติที่สูงกว่าเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ยกเว้นด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง มีระดับการปฏิบัติที่สูงกว่าเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็ง

เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข้าวชุมชนมีปัญหาในระดับปานกลางเหมือนกัน ได้แก่ด้านเมล็ดพันธุ์ที่ใช้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ ด้านแรงงาน ด้านเงินทุน และมีปัญหาในระดับน้อยเหมือนกันคือด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ ส่วนด้านดินและน้ำและด้านการปรับปรุงสภาพและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชนทั้งสองกลุ่ม มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข้าวชุมชนมีปัญหาในระดับมากและปานกลาง ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของวีรวุฒิ อัครธราด (2545) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรเพื่อให้ได้มาตรฐานตามโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอปากพะยูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาในการทำของเกษตรกรที่สำคัญที่สุดคือ การขาดแคลนน้ำในการปลูกข้าว มีผลต่อความเสียหายของผลผลิตทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ดังนั้น การจัดการเรื่องแหล่งน้ำ โดยเฉพาะระบบชลประทานที่ดีและทั่วถึง จึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน เพราะน้ำเป็นหัวใจของการเกษตร ส่วนด้านดิน ควรส่งเสริมให้เกษตรกรไถกลบตอซังอย่างจริงจัง เนื่องจากฟางข้าวเป็นแหล่งปุ๋ยอินทรีย์ชั้นดีที่มีอยู่ในพื้นที่นาอยู่แล้ว และส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์อื่นๆเช่น ปุ๋ยสด ปุ๋ยน้ำ อินทรีย์ชีวภาพ เป็นต้น ซึ่งระดับการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาของศูนย์ข้าวชุมชนของเจ้าหน้าที่ที่

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

รับผิดชอบศูนย์ข่าวชุมชน อาจไม่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์ข่าวชุมชนในแต่ละศูนย์ฯ มากนักเนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ข่าวชุมชน ไม่ได้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการดังกล่าว

2. คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน พบว่า คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็ง มีระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข่าวชุมชนในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าระดับการปฏิบัติของคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ที่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ได้แก่ปัจจัยความสำเร็จด้านคุณภาพเมสเสจพื้นฐาน ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมสเสจพื้นฐาน ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ ด้านการกระจายพันธุ์และการตลาด และด้านการจัดการ แสดงว่าระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข่าวชุมชนที่สูงกว่าส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์ข่าวชุมชนที่มากกว่าตามไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของลำแพน ชันกลีกรรม (2545) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ปี 2545 พบว่า คณะกรรมการบริหาร โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ที่มีความตั้งใจในการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำงานเป็นทีม และได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกมากเท่าใด ย่อมทำให้โครงการประสบผลสำเร็จมากขึ้น ส่วนปัจจัยความสำเร็จด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ด้านการบริหารงานของคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน ด้านการพัฒนาและการบริหารกลุ่ม คณะกรรมการทั้งสองกลุ่ม มีการปฏิบัติในระดับปานกลางเหมือนกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ประเด็นย่อยต่างๆ ของปัจจัยความสำเร็จในด้านต่างๆ แล้ว พบว่าส่วนใหญ่คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็ง มีระดับการปฏิบัติที่สูงกว่าคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ทุกปัจจัยที่กล่าวมา

ส่วนด้านความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาของศูนย์ข่าวชุมชน พบว่าคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่

เข้มแข็ง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข่าวชุมชนมีปัญหาในระดับน้อยเหมือนกัน ได้แก่ ด้านเงินทุน ด้านศัตรูข้าว ด้านการจำหน่าย และด้านการปรับปรุงสภาพและการเก็บรักษาเมสเสจพื้นฐาน ส่วนด้านคุณภาพเมสเสจพื้นฐานที่ผลิตได้ ไม่มีปัญหาทั้งสองกลุ่ม แต่ด้านดินและน้ำ และด้านแรงงาน มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข่าวชุมชนมีปัญหาในระดับน้อยและปานกลาง เหมือนกัน ซึ่งความเป็นจริงแล้ว ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนต่อปัญหาของศูนย์ข่าวชุมชนอาจจะมีประเด็นที่ไม่กล่าวถึงแต่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของศูนย์ข่าวชุมชนที่มีความสำคัญและไม่ควรมองข้าม เช่นการจ่ายค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการอย่างเหมาะสม ที่เสียสละและอุทิศเวลาทุ่มเทการทำงานเพื่อความสำเร็จของศูนย์ข่าวชุมชนอย่างยั่งยืนตลอดไป

3. สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่เข้มแข็ง มีการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข่าวชุมชนในระดับมากซึ่งสูงกว่าการปฏิบัติของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ที่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ได้แก่ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมสเสจพื้นฐาน ด้านการกระจายพันธุ์และการตลาด ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน และด้านการพัฒนาและการบริหารกลุ่ม ส่วนด้านคุณภาพเมสเสจพื้นฐาน สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง มีการปฏิบัติในระดับน้อย แสดงว่าศูนย์ข่าวชุมชนที่สมาชิกมีระดับการปฏิบัติที่สูงกว่าย่อมส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์ข่าวชุมชน นั้นๆ เช่นกัน สอดคล้องกับการศึกษาของปรียะ โพธิ์เงิน (2547) ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตเมสเสจพื้นฐานข้าวคุณภาพของสมาชิกโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ปี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

2547 พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุด ต่อโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน และสามารถนำเทคโนโลยีไปปฏิบัติในการผลิตพันธุ์ข้าวคุณภาพของโครงการ ได้แก่ การคัดเลือกพื้นที่ การเตรียมดิน การตรวจคัดพันธุ์ การเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษาสีพันธุ์ ส่วนด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนและด้านการจัดการ สมาชิกทั้งสองกลุ่มมีระดับการปฏิบัติปานกลาง เหมือนกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ประเด็นย่อยต่างๆ แล้ว พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็ง มีระดับการปฏิบัติที่สูงกว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง

ส่วนความคิดเห็นต่อปัญหาของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข้าวชุมชน มีปัญหาในระดับปานกลางเหมือนกัน ได้แก่ ด้านแรงงาน มีปัญหาในระดับน้อยเหมือนกัน ได้แก่ ด้านดินและน้ำและด้านศัตรูข้าว ไม่มีปัญหาเหมือนกัน ได้แก่ ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ ส่วนปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ที่ใช้จัดทำแปลงขยายพันธุ์และด้านเงินทุน สมาชิกทั้งสองกลุ่ม ไม่มีปัญหาและมีปัญหาในระดับน้อยเหมือนกัน ตามลำดับ ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนต่อปัญหาของศูนย์ข้าวชุมชน อาจไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่นด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ ที่มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข้าวชุมชน ไม่มีปัญหาในด้านนี้ แต่ความเป็นจริงแล้วคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ศูนย์ข้าวชุมชนผลิตได้ส่วนใหญ่ เกษตรกรผู้ใช้เมล็ดพันธุ์ยังไม่ค่อยเชื่อถือในคุณภาพ เนื่องจากศูนย์ข้าวชุมชน ยังไม่มีระบบควบคุมคุณภาพ ที่ดีเพียงพอ อีกทั้งยังขาดการประสานงาน การประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกรผู้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงต้องร่วมมือกันเพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้ประสบผลสำเร็จในทุกๆ ด้านต่อไป โดยเฉพาะคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ต้องร่วมกันทุ่มเทแรงกาย แรงใจ เสียสละและมีความซื่อสัตย์ เพื่อช่วยกันสร้างมาตรฐานให้สูงขึ้นซึ่งจะทำให้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ได้ มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรผู้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสัจจา บรรจงศิริและคณะ(2549) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน พบว่าศูนย์ข้าวชุมชนยังมีจุดอ่อนในเรื่องแปลงพันธุ์ ได้แก่ สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม ขาดแคลนแหล่งน้ำหรือระบบชลประทาน ประสบปัญหาภัยธรรมชาติ ฝนแล้ง น้ำท่วม แมลงศัตรูพืชรบกวน เมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายไม่มีคุณภาพ การผลิตไม่เหมาะสมเช่น ไม่มีการคัดพันธุ์ปนหรือคัดแต่ไม่ต่อเนื่อง การใช้ปุ๋ยไม่เหมาะสม ไม่มีผู้จ้าง เก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์มีพันธุ์ปนจากรถเกี่ยวนวด ไม่มีระบบการตรวจรับรองแปลงพันธุ์ และที่สำคัญคือไม่มีนาแปลงรวมของศูนย์ที่ถือเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องการทำแปลงพันธุ์ ซึ่งใช้เป็นที่อบรม สาธิต ทดลองฝึกหัดฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะความชำนาญ นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์รวมของความร่วมมือร่วมใจในกิจกรรมต่างๆ ทำให้สมาชิกได้เข้ามาร่วมกัน ทำให้เข้าใจสภาพต่างๆ ของกันและกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีอันดี ในระหว่างสมาชิกและด้านเงินทุนที่มีความคิดเห็นว่าศูนย์ข้าวชุมชน ไม่มีปัญหาและมีปัญหาน้อยในด้านนี้ แต่ความเป็นจริงศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถบริหารจัดการเงินทุนเพื่อการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากสมาชิกได้ กล่าวคือ เกษตรกรมีการเก็บเกี่ยวผลผลิต ตั้งแต่กลางเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ว่าจะจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ได้ก็ประมาณเดือนเมษายน-มิถุนายน ของปีถัดไป ซึ่งใช้เวลาก่อนหน้านานหลายเดือน แต่เกษตรกรมีรายได้จากการทำนาเพียงอย่างเดียว ทำให้ต้องรับจำหน่ายผลผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ให้แก่พ่อค้าทั่วไป เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายภายในครัวเรือน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จ หากจะแก้ปัญหาดังกล่าวศูนย์ข้าวชุมชนต้องใช้เงินทุนในการรับซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากสมาชิกจำนวนมาก และต้องนำเมล็ดพันธุ์จำนวนดังกล่าวมาปรับปรุงสภาพ บรรจุกระสอบ เก็บรักษา รอการจำหน่ายในช่วงเดือนเมษายนของปี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ถัดไป สอดคล้องกับการศึกษาของ พิมลรัตน์ ไชยบุญลือ (2545) ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ปี 2545 พบว่าเกษตรกรส่วนมากมีปัญหาในด้านางสำรองพันธุ์ข้าวเพื่อเก็บรักษามล็ดพันธุ์ข้าวไว้รอกระจายไปสู่เกษตรกรข้างเคียง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปปรับใช้

1.1 ภาครัฐ ควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ด้านการจัดทำแหล่งน้ำขนาดเล็ก และเพิ่มระบบชลประทาน ให้ครอบคลุมพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบว่า ศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านดินและน้ำ เนื่องจากดินมีสภาพเป็นดินทราย ทำให้สูญเสียธาตุอาหารได้ง่าย ประกอบกับขาดการปรับปรุงบำรุงดินอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทำให้เกิดปัญหาดินเสื่อมโทรมเกษตรกรต้องใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มผลผลิตในระยะสั้นๆ เป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต และทำให้เพิ่มการเสื่อมของดินมากและเร็วขึ้น ปัญหาเรื่องน้ำ เนื่องจากการทำนาของจังหวัดร้อยเอ็ดส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมและฝนแล้งบ่อยๆ ทำความเสียหายปีละจำนวนมาก โดยเฉพาะฝนแล้ง ทำให้ขาดแคลนน้ำในการทำนา มีวัชพืชมาก ผลผลิตลดลง ส่งผลให้เกษตรกร มีรายได้น้อยลง มีความยากจนเพิ่มขึ้น

1.2 กรมการข้าว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดทำงบประมาณเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์ข้าวชุมชน ให้เป็นรูปธรรมมากกว่าที่ผ่านมา โดยมุ่งเน้นที่ผลคุณภาพของศูนย์ข้าวชุมชนมากกว่าปริมาณ กล่าวคือ ควรหารูปแบบในการส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์ข้าวชุมชนต้นแบบให้ครบวงจรทุกๆ ด้าน เช่น ด้านทุนดำเนินการ รับซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากสมาชิก ด้านปัจจัยการผลิต ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ด้านเครื่องจักรกลการเกษตร อุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการแก้ปัญหาการขาดเงินทุนในการดำเนินการ โดยควรเริ่มดำเนินการให้จังหวัดนำร่องก่อนแล้วจึงขยายผลสู่อำเภอต่างๆ ต่อไป

1.3 ศูนย์ข้าวชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในระดับพื้นที่ต้องมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ศูนย์ข้าวชุมชนผลิตได้ ต้องสร้างระบบควบคุมคุณภาพ และควบคุมกำกับขั้นตอนการปฏิบัติในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ให้ได้มาตรฐานคุณภาพ ทุกขั้นตอนการผลิตตามหลักวิชาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด และโดยเฉพาะศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้มแข็งต้องคอยเป็นที่เลี้ยงและสร้างเครือข่ายรวมทั้งเป็นพันธมิตรในการให้ความช่วยเหลือแลกเปลี่ยนประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์แก่ศูนย์ข้าวชุมชนที่ยังไม่เข้มแข็งให้มีความเข้มแข็งจนสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพให้เพียงพอในชุมชนและเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแก่เกษตรกรผู้ใช้เมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชน อันจะส่งผลดีต่อความยั่งยืนของศูนย์ข้าวชุมชน และสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวของจังหวัดร้อยเอ็ด และของประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยในเขตพื้นที่จังหวัดอื่นๆ เพื่อจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนและส่งเสริมพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

2.2 ควรศึกษารูปแบบของการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาดของศูนย์ข้าวชุมชน ในเขตภาคตะวันออกและเหนือ โดยเฉพาะศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวปีละ 1 ครั้ง เนื่องจากใช้เวลานาน ในการจำหน่ายผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรศูนย์ข้าวชุมชน

2.3 ควรศึกษาดัชนีทุนและผลตอบแทนการลงทุน ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนและเกษตรกรทั่วไป

2.4 ควรศึกษารูปแบบการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนให้ได้มาตรฐานคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมการข้าว . (2557). คู่มือโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน ปี/2557. กรุงเทพมหานคร:

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2543). คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ชุมชน.

กรุงเทพมหานคร:

จุลฉนิ ไพฑูรย์เจริญลาภ. (2553). ศูนย์ข้าวชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

ปรียะ โพธิ์เงิน. (2547). การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพของสมาชิกโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

พรณี ทองเกตุ. (2553). การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

พิมลรัตน์ ใจบุญถือ. (2545). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา

ส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

ลำแพน ชันกลีกรรม. (2545). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

ในจังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

วีระวุฒิ อัครธราดล. (2545). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรเพื่อให้ได้มาตรฐานตาม

โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์

ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและ

สหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยเอ็ด. (2557). รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน ปี 2557.

กลุ่มถ่ายทอดวิชาการการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี,

สัจจา บรรจงศิริและคณะ (2549). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2558, 5 มกราคม).สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2558. สืบค้น

จาก <http://www.oae.go.th/main.php?filename=index>